

Jelentés a Gépipari Spartacus SE "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1978.
évben végzett munkájáról

Gyarmati Gábor - Hidvégi Andrea - László Zoltán

Tudományos kutatómunka

A tervezett délbükki munkánkat - Lator-vizfő és környékén, a Lator-vizfő barlangjának és a Szeles-barlangnak a bontását - a tervezettnél megfelelően végeztük, sőt a terület kutatásában a tervezetthez képest túlteljesítést értünk el. Elkezdtünk ugyanis előre nem tervezett munkákat is. Jelenleg ott tartunk, hogy a kb. 6x5 km-es területen eddig lo objektumot ismerünk, és valamilyen formában kutatómunkát végzünk bennük. Dokumentálásuk már jelentős részben elkészült.

Lator-vizfő barlangjának kutatása

Az adminisztrációs akadályok elhárulásával, az idén módunkban állt a vizmübe bejutni és a barlangban /illetve a felszínen/ a munkát elkezdni. Első és legfontosabb feladatunknak, a barlang dokumentálását tekintettük, amivel arra az esetre is számolunk, hogy jövőre esetleg nem hosszabbítják meg engedélyünket. Munkánkat itt, a feltárókutatás megkezdésével folytattuk. Tekintettel arra, hogy a mindössze 24 m hosszú barlang járata eléggé szűk és, hogy a friss levegő utánpótlódása nem megoldott, azt a lehetőséget választottuk, hogy a felszínről egy kutatóaknát mélyítünk, a barlang végpontjára. A munka üteme így lényegesen gyorsabban haladhat és veszélyessége is csökken, mivel ki van küszöbölve, a CO₂-os levegőben való dolgozás. A munka üteme kedvező volt. Kezdetben barna erdőtalajban haladtunk lefelé, amit agyag, majd törmelék /jelenleg is/ követett.

Szeles-barlang

Munkánkat itt, az előbbinél kisebb odaadással végeztük, mivel a barlang bontása, az ideai tábornak nem volt célja. Az előrehaladást, a kb. 0,4 m³ törmelék eltávolítása jelentette. Ezenkívül elvégeztük még az ácsolat ellenőrzését, kijavítását.

Szilveszter-barlang

A tábor ideje alatt a barlang dokumentációját készítettük el, amit az MKBT dokumentációs szakosztálya részére - több mással együtt - mellékelünk. Ekkor kezdtük el a már említett barlangi kitöltés anyagvizsgálatot, és ehhez szükséges anyaggyűjtést /mintagyűjtést/ és biológiai vizsgálatokat.

Bekényi víznyelő

Ez egy "víznyelő gyanús" hely, ahol néhány tagunk próbabontást végzett, Az eredmény semmi kedvezővel nem biztat, így itt a munkával felhagytunk.

Az 1978. év eredményei

Az idén a terület 6 barlangjának dokumentációját készítettük el. Ezek: terepnapló felvételéből, a barlang leírásából, térképének elkészítéséből, helyszinrajzának elkészítéséből, fotózásából és esetleg biológiai felméréséből állnak.

A barlangok a következők:

Kankós-lyuk

Lator-vizmü-barlangja

Szilveszter-barlang

Szeles-barlang

Vizmü-fölötti-barlang

Zsendice-barlang

Zsendice-barlang leírása

A barlang az Oromtető Ny-i oldalában nyílik, a gerinctől kb. 100 m, a 32. erdészeti ponttól kb. 150 m távolságra ÉNy-ra.

A barlangot bezáró kőzet: ladini - karni répáshutai mészkő. Települése: vékony pados. A barlang meredek bejárati szakasszal kezdődik - tágas száda után - majd egy lépcsőn le-mászva tágas terembe érhetünk. Ez jobbra és balra egyaránt folytatódik, helyenként beszűkült járatszelvényben. Jobbra egy átbújás után kisebb terembe juthatunk, amelynek lég-hőmérséklete feltűnően nagyobb, a barlang többi részének hőmérsékleténél. Első mérésünk időpontján például /1978. XI. 5./ 5 °C-szal. A jelenségre a későbbiek folyamán megpróbálunk magyarázatot adni.

Innen visszatérve egy bejárat melletti oldaljáratot nézhetünk meg. Itt egy meredek agyag-lejtőn felmenve, a szűk járat ismét kitágul. A kis terem agyagos kitöltését nagy mennyiségben fedi denevér guano, aminek bomlásakor keletkező kellemetlen szaga kitölti a légtér.

Visszatérve a bejárathoz, az utat onnan balra folytathatjuk. Itt ismét egy padkáról lelépve a bejárati terem folytatásába juthatunk. A mennyezet itt is - mint a bejárati terem többi részében - több méter magas. Innen szintén jobbra lefordulva - egy szűk, majd egy kiszélesedő folyosóba érünk, amelynek távolabbi fala végpontot jelent.

A barlang keletkezése valószínűleg hévizes jellegű, mire a gömbfűlkés formából lehet következtetni. Viznyelőként valószínűleg sohasem működött, vagy ha igen, az elnyelt víz mennyisége igen csekély volt. Erre a barlang elhelyezkedéséből és jelenlegi állapotából következtethetünk. Kitöltésében nagy mennyiségben agyag fordul elő, amelyet helyenként dúsan borít kőtörmelék, valamint guano.

Tszf. magassága: 380 m

A barlang teljes alaprajzi hossza: 65 m

Jelentősége nem túl nagy, bár valószínűleg a Déli-Bükk eddig ismert legnagyobb barlangja. Pontos hőmérsékletvizsgálata érdekes eredményeket is hozhat. Bivakhelynek kiválóan alkalmas. Állatvilágát a barlangi vendégek jelentik. Denevér, rovarok. Ásványos kiválásként limonitos bevonatot és montmilchet találtunk. A vizek felső határa is szerepet kapott. Átlagos szélessége: 0,9 m, magassága 0,4-1,2 m között változik. A szűk bejáraton bebújva 4 m kúszás után érünk el arra a helyre, ahol egy kicsit kitágul az üreg. Ekkor egy kis fülkébe érkezünk. Ennek méretei: 3,5 m hosszú, 1,8 m széles, és 1,2 m magas. Közepén a kitöltésbe ágyazva egy kőtömb található. E fölött átcúszva és egy fél méteres lépcsőn lejutva, a bejáratnál szűkebb kúszójáratba juthatunk, amely a végponthoz vezet. A szűk járat alakja egy egyenlő szárú háromszöghöz hasonlít. A kiszélesedett fülkében ásványos kiválás található. A falakon gyengén fejlődött borsókó a főtén ovális alakú kalcit kiválás található. Az egyik oldalnyílásban montmilch nyomai sejtethők.

A barlang élővilága változatos. Több barlangkedvelő állatfaj található. Denevérek, meztelen csigák, rovarok használják szállás, illetve búvóhelyül. Az üreg valószínűleg a kőfejtő művelésekor vált hozzáférhetővé, de lehet, hogy bontás útján. Az esetlegesen munkálkodók személye azonban ismeretlen. Kitöltése jelentős része agyag. A barlangnak jelentősége nincs. Feltárását és vizsgálatát nem tartjuk érdemesnek, így az eddig elkészült kutatásokon kívül - dokumentálás - itt továbbiakat nem tervezünk.

Lator-vizfő-barlang leírása

A barlang eocén mészkőben képződött. Pontos helye: A sály - latori-vizműben, az üzem hátsó részén a domboldalon, egy kb. 6 m magas szikla kibúvás tövében nyílik.

Jellege: árvízi vézskiömlő. Bejárata: 1,4 m magas, 0,6 m széles, ovális alakú nyílás. Környékén gazdag növényzet található. A szűk bejáratot, szűk kanyargós járat követi. Itt hasonkúszva haladtunk, míg néhány kisebb elfordulás után az első kiszélesedéshez értünk. Itt jobbra fordulva érkezünk a barlang 1,75 m mély "kürtőjéhez". Ezen lemászva egy kapun kúszunk át, amit egy agyaglejtő követ. Itt felkúszva, a barlang érdekes képződményéhez juthatunk. Egy felfelé harapódzó, 1,5 m magas kürtőhöz. A kürtő alakja egy olyan üreghöz

hasonlít, amit egy számtalan lemezből összepréselt tömbbe fúrtak úgy, mint az előtte levő. A kürtő alatt áthaladva ismét egy kapun bújunk át. Itt egy régi ácsolat maradványait találjuk, ami az 1971. évi feltárás nyomai. Az akkori feltárók, a fölötté lévő törmellel eltömődött kürtőt akarták visszatartani a beomlástól. Mivel az ácsolat mostanra már tönkrement, így az ottani közlekedés már igen veszélyes. Innen utunkat még 2-3 m-t folytatjuk, ahol elérjük a jelenlegi végpontot. Ezt a járat teljes szélességében agyaggal kitöltött, erősen bepréselődött kőtörmelék alkotja.

Képződmények, kiválások:

Az első kiszélesedésnél található kis méretű borsókő, a közelükben található vasas kiválás, valamint a kezdeti növekedési stádiumban lévő cseppköves képződmények jelentik a barlangban található kiválásokat. Képződményként, a kezdetleges, csekély méretű üstök említhetők. Figyelemreméltónak - a barlang kialakulásának szempontjából döntőnek tartjuk, - hogy a kúszójáratok alján kvarc kavicsot találtunk, ha nem is nagy mennyiségben. A barlang hőmérsékletét eléggé jelentősen befolyásolja a kinti hőmérséklet változása. Így a nyári, augusztusi mérésünkkor - a kinti hőmérséklet 28 °C-nál a barlang átlagos hőmérséklete 13 °C volt, az agyag hőmérséklete pedig 11 °C.

Levegője a kis légtérfogat következtében igen hamar elhasználódik és kellemetlenné válik. 4 ember 1-1,5 órás benttartózkodása után a széndioxid tartalom elviselhetetlenül feldúsul, ami csak jó pár óra alatt szellőzik ki.

A barlang feltárása célszerűnek látszik, mivel általa esetleg világossá válik a szűkebb terület vízháztartása, a vizmüben foglalt víz és a keveredő hévíz összefüggése.

A Szilveszter-barlang leírása

A barlang a dél-bükki Kőrös-völgy hátravágódó folytatásában, a Tölgyes Mátra tömbjében található kb. 525 m tszf. magasságban. Bejárata a völgytalptól kb. 60 m magasságban van, egy mészkőbúvás közepén. Nevét - ideiglenes jelleggel - csoportunktól kapta, a megtalálás időpontjáról. /1977. december 31./ Helyét egy helybeli favágó árulta el, de a nevét ő sem tudta, és helyi elnevezése mindmáig nem ismeretes. Így az eddig használt nevet javasoljuk a továbbiakban is megtartani.

Fedőközete: Triász, ladini-karni korú, répáshutai mészkő. Dőlésiránya és szöge: 6/17.

Szádája: 1,2 m széles, 1,3 m magas, a völgyből nem látható boltíves bejárat. A bejárati szakasz kb. 90°-ban harántolja a kőzet dőlésirányát. A járat szélessége itt 1,8 m. Alakja a mesterségesen épített boltozatokra emlékeztet. A bejárati szakasz után a járat balra fordul, kb. 104°-os szögben. Itt összeszűkül és 4 m után ismét jobbra visszafordul, így majdnem párhuzamossá válva a bejárati szakasszal. Itt már csak mintegy 1 m-t halad előre, ahol a végpont következik. Ezt a barlang kitöltésére mindenhol jellemző finom talajfelhalmozódás jelenti.

Mérete: teljes hossza: 15 m, legnagyobb szélessége: 1,9 m. Képződmények, kiválások a jelenleg ismert szakaszon nincsenek. A barlang érdekessége, a kitöltés. Ez finom, jó minőségű, barna erdei termőtalajból áll. A barlang feltárása célszerűnek látszik, ami a laza kitöltésben nem okoz különösebb nehézséget. A feltárás elkezdése előtt azonban célszerű a barlang kitöltésének vizsgálatát befejezni, mivel az a réteget óhatatlanul megbolygatja.

A Kankós-lyuk leírása

Kács falutól É-ra, a Déli-bükken található, a Kankós-lyuk nevű kőfülke. Megközelítése a Kács faluból induló Nagy-szoros völgyön keresztül lehetséges.

A barlang a völgy oldalában, a völgytalp közvetlen közelében található, 293 m tszf. magasságban. Egy tektonikai sík mentén elmozdult réteglap által keletkezett. Ásványos kiválás, vagy egyéb képződmény nem található benne. Hossza: 6,2 m.

Érdekes a barlanghoz fűződő néphagyomány, amely szerint a faluból kitiltott beteg és le-

dér asszony fogadta itt az öt meglátogató férfiakat. Az üreg jelentősége csekély, csak a kateszteri nyilvántartásban van szerepe. Bivak helynek kiválóan alkalmas. Bejárata eléggé tágas. 2,7 m széles, 1,5 m magas.

Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1978. évi munkájáról

Varga Csaba - Németh Gyula

1. Feltáró munka

A Hajnóczy-barlangban tavaly elkezdett Komszomolbeli kürtő bontását folytattuk az 1978. évi táborunkban is. Ahogy már a tavalyi jelentésben is részleteztük a munka egyre nehezebbé vált, mivel az eltömődésből mind nagyobb sziklákat kellett kiemelnünk. A mélység növekedésével mindig veszélyesebb lett az ilyen sziklák eltávolítása. A munka könnyítése és a balesetveszély kiküszöbölése érdekében beépítettünk egy csigasort, s arra rögzítve szállítottuk ki a sziklákat. Kilenc napi munka után a kürtő alján egy szűk járatot találtunk, melyen Szücs Imre társunkat kötélbiztosítással leeresztettük. Több méteres mászás után egy függőleges repedés tetejére ért, ahol csak hágcsóval tudott lemenni. Mint kiderült, ez a repedés abba a járatba vezetett, amelyiknek a végében van a barlang legmélyebb pontja. Sajnos korábban, más utvonalon már eljutottunk ide. Akkor a járat végén azért nem bontottunk, mert a bontási munkálatokat csak igen nehéz körülmények között tudtuk volna végrehajtani. Ezek után viszont nincs más választásunk, mivel két kürtő is ugyanarra a helyre nyelt, itt kell keresnünk a továbbjutási lehetőséget.

Másik feltáró munkahelyünk a Galéria Ny-i vége volt. Több szempont is vezérelt bennünket e munkahely kiválasztásában:

- az eddigi mérések alapján a Hajnóczy barlang e része fölött helyezkedik el az Odorvári-cseppkőbarlang
- ki akarjuk kerülni a Labirintusba való útjutás körülményes útvonalt,
- keressük a Labirintus fölötti feltételezett járatot.

E szempontok alapján kezdtük el a Galéria Ny-i végén lévő törmelékkúp bontását. A munka során néhány nagyobb sziklát is el kellett távolítanunk, de ellentétben a Komszomolbeli munkahelyünkkel itt a munka sokkal könnyebb volt - eleinte -, mert a sziklákat nem fölfelé, hanem lefelé kellett továbbítani. Így ha azokat sikerült kibillentenünk, saját súlyuknál fogva legördültek, vagy zuhantak. A későbbiek során itt is nehezebbé vált a munka, mert egy fölfelé vezető járatba kerültünk, s itt a szűk helyen magunk elöl és fölül bontottunk. Ezért csak lassabban tudtunk haladni. Jelenleg mintegy 6 m-rel vagyunk az elérendő terepszakasz fölött és kb. 12 m távolságra. Ezt a munkát a következő évben is folytatjuk.

2. Térképezés

A Hajnóczy barlang első térképe tájolóval és nem rögzített zsinórral készült. Ezért a barlang méretének megnövekedésével szükségessé vált az új térképezés. 1978-ban folytattuk az új gerinchálózat kijelölését függőívvel és függőkompasszal. Az eddig fölvetett sokszögvonala hossza 485 m, 81 tiplizett sarokponttal. Megkezdjük a keresztmetszvények felvételét is. A III. sz. sokszögvonala 0-15 pontok közötti szakaszán 31 szelvény készült közvetlen méréssel.

Elkészítettünk és kipróbáltunk egy programot a mérési adatok számítógépes értékeléséhez és a sokszögvonala fősíkokbeli vetületének felrajzoltatásához.

A választott koordinátarendszer:

Magassági alappont: Odorvár háromszögelési pont, kezdőpont tengerszint feletti magassága 546 m.

Magassági koordinátája: 0,00.